

Праблемы беларускамоўнага навучання і інавацыйныя методыкі: Матэрыялы Навукова-практычнай Асамблеі., Мінск, 26 – 27 красавіка 2002 года. — Мінск: ТБШ, 2002.– С. 40 – 42.

*Анатоль Дрыгін,
студэнт факультэта народнай культуры
БДПУ імя Максіма Танка*

СПАРТЫЎНА-КУЛЬТУРНЫ РУХ НА АСНОВЕ НАРОДНЫХ ГУЛЬНЯЎ

Беларусь мае глыбокія культурныя карані. Народныя казкі, паданні, песні, танцы і іншыя жанры фальклору добра і багата захаваліся, і няма сумненняў у іх разнастайнасці і самабытнасці, вялікім значэнні ў грамадскім жыцці. Аднак, на нашу думку, увага сучасных даследчыкаў беларускай культурнай спадчыны належным чынам не надаецца такому важнаму пласту, як масавыя народныя гулянні і спартыўныя традыцыі мінулага. А гульні, забавы, ігрышчы – гэта не менш цікавы і непаўторны момант у традыцыйнай культуры беларусаў.

Гульня адлюстроўвае характар нашага народа, яго старажытныя звычаі, песна звязана з адпачынкам, бытам і працоўнай дзейнасцю, прыродным асяроддзем краіны.

Асабліва змястоўнай была традыцыя кірмашоў. Беларускі кірмаш быў не толькі месцам, дзе адбываліся купля-продаж тавараў, але і падзеяй, дзе прасты народ меў магчымасць "адвесці душу" ў розных гульнях, спаборніцтвах, забавах на прызы, танцах, тэатры, выступленнях скамарохаў. Пра гэта добра апісана ў кнізе "Беларускі кірмаш" [1].

Масавая цікавасць да міжнародных спартыўных падзеяў (розных чэмпіянатаў і Алімпійскіх гульняў) у нас існуе здаўна. Такія забавы падобныя да сучасных спартыўных гульняў можна знайсці ў гісторыі развіцця традыцыйнай фізічнай культуры беларусаў. Прыкладам яе даследчык Алесь Лозка згадвае пра беларускі "хакей", водныя віды спорту, барацьбу, бокс, стральбу, лёгкую атлетыку, гульні з мячом, якія бытавалі сярод сялянаў у XIX - пачатку XX стст., нават шахматы, што раскопваюць археолагі ў культурных пластах XI ст. [2]. Шкада, але пакуль у Беларусі не існуе шырокага спартыўна-культурнага руху на аснове народных гульняў. Досвед іншых краін паказвае, як любоўна іх народы адносяцца да сваіх нацыянальных традыцый у фізічнай культуры. Праводзяцца не толькі нацыянальныя спаборніцтвы, але і спартыўныя камітэты дамагаюцца ўключэння сваіх відаў спорту ў Алімпійскія гульні. Вядома з прэсы, што Іспанія дамагаецца ўключэння ў вялікія міжнародныя спаборніцтвы стральбу з рагаткі, якая, дарэчы, вельмі знаёма і беларусам.

Зачаткі развіцця нашай ідэі бачацца ў працы некаторых асветных устаноў, дзе на занятках з дзецьмі і моладдзю шырока выкарыстоўваюцца народныя гульні і традыцыі, у Беларускім дзяржаўным педагагічным універсітэце імя

Максіма Танка з 1998 г. праз кожныя два гады праводзіцца Рэспубліканская навуковая канферэнцыя “Традыцыйная фізічная культура беларусаў: гісторыя, тэорыя, практыка”, а таксама некаторая эксперыментальная праца ў азначаным накірунку.

Мы ўпэўнены, што на Беларусі павінен запачаткавацца нацыянальны спартыўна-культурны рух. Над стварэннем яго канцэпцыі, тэарэтычным абгрунтаваннем і пошуку шляхоў ажыццяўлення цудоўнай ідэі мы і працуем. Аб'ектам навукова-эксперыментальнага пошуку сталі народныя гульні, якія б можна было аб'яднаць пад назвай агульнага свята – Беларусіяды ці Універсіяды. Мяркуецца спачатку гэтую ідэю ажыццявіць са школьнікамі ці студэнтамі.

Аналізуючы традыцыі беларускага народа, неабходна абраць шэраг найбольш адметных на аснове беларускасці, распаўсюджанасці па рэгіёнах, відовішчнасці і накіраванасці на развіццё разнастайных спартыўных якасцей. Прыкладам такіх гульняў могуць стаць: пекар і лапта – актыўныя і захапляючыя гульні на лоўкасць і кіданне ў цэль для удзельнікаў розных узростаў; розныя "выбівайлы" – рухавыя забавы з мячом; дужаяне (барацьба) – сілавое відовішча з традыцыйнымі правіламі; хаджэнне на кандыбах (дыбах); стральба з рататкі і іншыя. Неабходна прадугледзець розныя віды спаборніцтваў – камандныя, асабістыя; камбінаваныя эстафеты.

Да ўдзельнікаў свята ставіць не толькі патрабаванні фізічнай падрыхтоўкі, сілы, спрытнасці, але і абавязковы паказ невялікай культурнай праграмы, заснаванай на традыцыйнай беларускай культуры. Месца каманды ў агульным заліку будзе вызначацца па колькасці заваяваных перамог ва ўсіх частках Беларусіяды ці Універсіяды.

Трэба адзначыць актуальнасць дадзенай праблемы, бо на сённяшні дзень паўстае неабходнасць папулярызацыі здаровага ладу жыцця, традыцыйнай культуры і магчымасць яе аб'яднання са спартыўнымі выпрабаваннямі. Менавіта правядзенне агульнага свята фальклору і спорту дасць магчымасць зрабіць штуршок да аднаўлення былых звычаяў. Арганізацыя такога відовішча мае вялікае выхаваўчае і развіваючае значэнне, бо фізічная падрыхтоўка моладзі абавязваецца на глыбокія народныя карані. А задор і жыццясцвярджальны дух народных спаборніцтваў стане гарантам весялосці і добрага настрою ўсіх удзельнікаў нацыянальнага свята.

-

1. Гуд П. А., Гуд Н. І. Беларускі кірмаш. МН., 1996.

2. Гульні, забавы, ігрышчы /Склад. А. Ю. Лозка. Мп., 1996,2000. С. 5